

Ett dragspel bland fiolerna

Zornmärke statuspryl på stämman

Dragspelet, vårt folkligaste instrument, gör i veckan äntligen sitt intåg bland folkmusikens officiella bevarare. Bland hundralet fioler, ett bockhorn, en tvärflojt, en hummel, en blockflojt, en träpipa, några nyckelharpor och en handfull klarinetter och sångare smyger där in ett litet enradigt spel under spelmandagarna och Riksspelmansstämman i Södertälje. En mästare står för premiären. Vappersta-Lasse, 79-åriga Gustav Larsson från sörmäländska Vagnhärad, plockar fram en av sina hundraåriga magdeburgare för att spela upp för Zornjuryn.

Det har varit litet gny bland fiolerna mot tanken på att "syndaskrynket" eller det "tyska odjuret" skulle släppas in på spelmandagarna. Men Södermanlands spelmansförbund, som arrangerar musikveckan Kringellek och står som värd för den avslutande riksstämman på söndag, har aldrig dragit sig för litet blåst. I år rör man om litet extra genom att ställa systemet med betygssättning, det s k Zorn-märket, under debatt. "Statuspryl för spelmän eller verktyg för stilbildare" har man satt som rubrik på en estraddebatt på lördag. Den sker mot bakgrund av att Södermanlands spelmansförbund fått avslag på en begäran hos Svenska ungdomsringen — som svarar för Zornmärkespelningarna och riksstämman — att märkespelningarna skulle göras offentliga. Orsaken var att man ville ge bla yngre spelmän chan-

FOTO: ORJAN BJÖRKDAHL.

Vappersta-Lasse, Gustav Larsson från Vagnhärad, gör en smått musikhistorisk premiär på spelmandagarna i Södertälje. Han blir den förste dragspelare som spelar upp för Zornmärket.

— Jag har inte bestämt mig för vilket av mina 42 spel jag ska använda än. Men det blir ett enradigt, ett av de omkring 100 år gamla magdeburgerspelet. Det är ett sådant han famnar här på bilden.

sen att höra äldre låtspelare, att höra dialekter och spelsätt som noterade uppteckningar inte kan fånga.

■ Visarkivet spelar in

Av den offentligheten blev det alltså intet. Men offentligheten har i alla fall klivit på genom en annan nyhet för året. Svenskt visarkiv ska nämligen i år fungera som juryns tekniker och registrator på band. Uppspelningarna har i åratal spelats in, utan att någon användning för banden närmare angetts. Visarkivet har inte varit välkommet. Men nu har sörmäländingarna vänt på den steken.

Frågan är nu om den stackars Zorn-jury, som i tre dagar lyssnar på bortåt 120 spelmän för en väldig fördelning av brons- och silvermärken, i fortsättningen också kommer att dränkas av aspiranter från Sveriges månghundrahövadade kadrar av kämpaglada dragspelare. I så fall blir det bråttom med en reform av hela uppspelningssystemet.

Ungdomsringens musiksektion har föreslagit att bronsspelningarna skulle göras lokala. Bara silvermärket, också kallat riksspelmansmärket, skulle kunna förvävas vid riksstämman.

— Det är ett bra förslag, menar Arne Blomberg, ordförande i Södermanlands spelmansförbund. Det skulle bidra till att göra de olika landskapsförbunden mer uppmärksamma på sina egna dialekter. Ett steg i den riktningen är att vi i år fått igenom vårt krav på en regional representant i juryn. Valet har blivit Gösta Sandström, som i spelmanskretsar mindre är känd för sin gärning inom kommunala musikskolan i Täby än för sitt spel på nyckelharpa.

■ De yngre kommer

Södermanlands spelmansförbund är äldst i landet, fyller 50 om två år. Det hör också till de största. Medlemsantalet har brant stigit med 100-talet personer på två år.

Veckolång musikfest i Södertälje

Ett 50-årsjubileum innebär den pågående musikveckan Kringellek i Södertälje som avslutas med spelmandagarna nästa söndag. Ett halvsekel har nämligen gått sedan Östra Södermanlands Kulturhistoriska förening inledde traditionen med en Hembygdsfest. Årets upplaga ägnar sig dock inte bara åt spelmansmusik. På tisdagen kan man lyssna på visor i körsättning samt på Vappersta-Lasse på Estrad. Dagen efter blir det radlojazzgrupp med Kisa Magnusson på samma Estrad. Kommande dagar dansas där av både folkdanslag och Cramérbaletten. För fler detaljer kan man ringa 0755/305 80, Södermanlands spelmansförbunds automatiska låtspelare; då blir det låt i luren också.

Till för en del år sedan låg det ganska stilla omkring 300 spelmän. — Framför allt kommer många yngre, säger Arne Blomberg.

Under stämman styr han bokstavligen sina trupper trådlöst. Han är nämligen civilingenjör med ljudanläggningar som specialitet och har introducerat trådlösa mikrofoner bland stugorna på Torekällberget, Södertäljes Skansen.

Spelmännen klarade sig minnsann bra utan elektronik när allspelsledaren Gustaf Wetter med stråken bart fåktande ledde taget ut från den 200-åriga Garvaregården. Vid estraden blev det tal om "kulturutbud", "regionalplan" och "riksplan", följt av nya låtar. Spelmansförbundet på regionalplanet har ju åtskilliga krafter att släppa till. Under veckan tillstöter från rikspanets övriga regionalplan bortåt ett hundratal friska fioler. Därtill ska på det internationella planet dansas och spelas av tillresta danskar, norrmän, finländare och ester. LARS WECK